

**ОПАНУВАННЯ КУРСУ
«ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»
ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ
СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ УМІНЬ І НАВИЧОК
ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ**

У статті висвітлена проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів щодо формування вмінь і навичок професійно орієнтованого спілкування. Акцентовано увагу на використанні інтерактивних методів навчання при формуванні вмінь і навичок професійно орієнтованого спілкування у майбутніх соціальних педагогів. Визначено значення ділової гри та «круглого столу» як інтерактивних методів навчання у процесі формування вмінь і навичок професійно орієнтованого спілкування.

Ключові слова: *майбутній соціальний педагог, уміння і навички, професійно орієнтоване спілкування, професійна підготовка, інтерактивні методи навчання.*

Постановка проблеми. Сучасні світові стандарти в галузі освіти передбачають підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних інтегрувати теоретичні знання і практичні вміння у цілісну систему, володіти новими технологіями тощо. Суспільні зміни, які відбуваються сьогодні у світі, ставлять підвищені вимоги до кожної людини, рівня її знань, особистісних якостей і рівня її професійної підготовки. У соціальній сфері України також відбувається багато змін відповідно до міжнародних стандартів, що вимагає від вищої освіти підвищення й удосконалення якості фахової підготовки майбутніх спеціалістів соціальної сфери в умовах вищого навчального закладу.

Концептуальні положення змісту, форм і організації підготовки фахівців у вищій школі базуються на засадах Конституції України, законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», Національної доктрини розвитку освіти, Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 ро-

ки, які наголошують на необхідності фундаменталізації фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів, її неперервності, гуманістичної спрямованості, демократизації, всебічності та варіативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів займалися О. Безпалько, Р. Вайнола, І. Зверева, А. Капська, Г. Лактіонова, Л. Міщик, З. Фалинська та ін. Питання застосування інтерактивних методів навчання у процесі професійної підготовки спеціалістів досліджували С. Архипова, І. Дичківська, І. Ковальчук, І. Манохіна, М. Марій, І. Мельничук, С. Нікіфорова та ін. Певні аспекти формування професійного спілкування у майбутніх фахівців висвітлені у дослідженнях Н. Берестецької, О. Куліш, І. Радомського, Л. Савенкової, І. Ярошук та ін.

Професія «соціальний педагог» пов'язана з постійною взаємодією з великою кількістю людей, тому важливим аспектом професійної підготовки майбутніх фахівців є формування вмінь і навичок професійно орієнтованого спілкування.

Однак, зауважимо, що на сьогодні у вітчизняній соціально-педагогічній системі ще не вироблено цілеспрямованої системи професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів щодо формування вмінь і навичок професійно орієнтованого спілкування.

Метою статті є обґрунтування проблеми формування у майбутніх соціальних педагогів умінь і навичок професійно орієнтованого спілкування при вивченні курсу «Технології соціально-педагогічної діяльності». Завданнями дослідження є:

1. Проаналізувати значення інтерактивних методів навчання під час формування у майбутніх соціальних педагогів умінь і навичок професійно орієнтованого спілкування при вивченні курсу «Технології соціально-педагогічної діяльності»;

2. Визначити уміння і навички професійно орієнтованого спілкування, які формуються під час опанування курсу «Технології соціально-педагогічної діяльності»;

3. Обґрунтувати вплив вивчення курсу «Технології соціально-педагогічної діяльності» на формування у майбутніх соціальних педагогів умінь і навичок професійно орієнтованого спілкування.

Результати досліджень. Досвід засвідчує, що ефективно в процесі формування вмінь і навичок професійно орієнтованого спілкування використовувати інтерактивні методи навчання.

Нагромаджений вже сьогодні в Україні та за кордоном досвід переконливо свідчить, що інтерактивні методи сприяють інтенсифікації й оптимізації навчального процесу. Вони дають змогу студентам: зробити заволодіння знань більш доступним; навчитися формулювати власну думку, правильно її висловлювати, доводити свою точку зору, аргументувати й

дискутувати; навчитися слухати інших, поважати альтернативну думку; моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення до різних життєвих ситуацій та переживати їх; вчитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, знаходити компроміси, прагнути до діалогу; аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу; знаходити спільне розв'язання проблеми; розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт [2, 17].

Зважаючи на дослідження вчених, до інтерактивних методів навчання належать: кейс-метод, «круглий стіл», групова дискусія, мозковий штурм, аналіз конкретних ситуацій, ділова гра, професійна гра, рольова гра, брифінг та ін.

Слід взяти до уваги, що інтерактивні методи навчання ефективно використовувати при формуванні вмінь і навичок професійно орієнтованого спілкування під час вивчення курсу «Технології соціально-педагогічної діяльності».

О. Паскаль пропонує практичне заняття з теми «Розробка соціально-педагогічного проекту» проводити у формі професійної гри.

Дослідники зазначають, що гра як педагогічний засіб відома давно й використовується як спосіб засвоєння людиною знань і вмінь. Однією з характерних особливостей гри є те, що вона є видом непродуктивної діяльності, мотив якої найімовірніше полягає в її процесі, ніж у її результатах [5].

На думку О. Паскаль, проведення професійної гри на практичному занятті з теми «Розробка соціально-педагогічного проекту» передбачає створення соціально-педагогічного проекту та обґрунтоване доведення його конкурентоспроможності. За умовами гри студенти діляться на чотири групи: перша – експертна рада; друга, третя та четверта групи – творчі, претендують на грант. У процесі рольової гри розробляється соціально-педагогічний проект і здійснюється його захист [4, 217].

Так, перше завдання для учасників вищеназваного практичного заняття О. Паскаль рекомендує таке: ознайомлення з основними правилами проведення професійної гри. А саме: «неабияке значення має підготовка учасників гри і добір інформації для обговорення; між учасниками допускаються контакти до початку гри; з початком гри ніхто не може змінювати її хід, тільки керівник коректує деякі дії учасників, якщо вони відходять від ролі; завжди підсумовуються результати професійної гри» [4, 217 – 218].

Завдяки цьому у майбутніх соціальних педагогів формуються вміння слухати, аналізувати, надавати зворотний зв'язок та ін.

Наступним завданням О. Паскаль пропонує розглянути ситуацію. Зміст її такий: «Міжнародний фонд розвитку «TASIS» на розвиток системи соціального обслуговування України надав гранд у розмірі 1 млн. грн. Усім міським центрам соціального обслуговування пропонується взяти участь у конкурсі на кращий проект розвитку служби.

Міжнародний фонд розвитку пропонує такі умови для розробки проекту: центр повинен перебувати в комунальній власності міста; у центрі має працювати не більше 25 осіб персоналу; центр повинний мати декілька відділів із різних напрямів соціально-педагогічної діяльності» [4, 218].

Також студентам (співробітникам центру) пропонується здійснити нормативне проектування розвитку свого центру за схемою: бажаний варіант – знаходження найкращого способу його досягнення – побудова «древа цілей» – визначення траєкторії розвитку діючого об'єкта соціально-педагогічної допомоги.

Незалежній конкурсній комісії (група студентів) необхідно представити проект розвитку з вказівкою: обґрунтування проекту, очікувані результати проекту, механізми здійснення проекту: виконавців, взаємодію між ними, програму виконання робіт із реалізації проекту (опис етапів, методи і засоби, що мають використовуватися при розв'язанні проблеми, плановані терміни виконання), фінансування проекту [4, 218].

У результаті у майбутніх соціальних педагогів формуються вміння аналізувати, уміння переконувати, уміння генерувати ідеї та формулювати їх, уміння правильної побудови речень, вміння бути конкретним у висловлюваннях та ін.

Останнім завданням на вищезазначеному практичному занятті О. Паскаль пропонує представлення соціально-педагогічного проекту на захист.

Висуваються певні вимоги при оцінюванні соціально-педагогічного проекту, що представляються до захисту. О. Паскаль рекомендує оцінювання, яке відбувається за трьома рівнями інтелектуальної активності творчих груп: «низький (репродуктивний) – за сумлінної та активної роботи, група залишилася на попередньому етапі діяльності; достатній (евристичний) – група, використовуючи випробуваний спосіб діяльності, без зовнішньої стимуляції продовжує аналізувати, зіставляти окремі задачі, що приводить до оригінальних рішень; високий (креативний або творчий) – для групи знайдене «евристом» є не вирішення задачі, а проблемою, самостійною метою. Інтелектуальна активність креативного рівня інша, ніж евристичного» [4, 218 – 219].

Зважаючи на це, можна зробити висновок, що у майбутніх соціальних педагогів формуються вміння: говорити, уміння слухати, ставити уточнювальні запитання, володіти голосом, переконувати, вести бесіду та ін.

Практичне заняття з теми «Особливості технологізації соціально-педагогічної роботи з дитячими і молодіжними об'єднаннями та організаціями» О. Паскаль рекомендує проводити у формі ділової гри за декількома варіантами.

Відповідно до першого, – учасникам пропонується розробити зміст діяльності дитячого об'єднання під час його організації, студентам задаються такі питання: «самовизначення, основні принципи, об'єкти зацікавлення; наші заповіді, девізи, правила, закони: ними будемо відрізнятися від інших; у кожного є права, обов'язки, борг; наші лідери, хто прийде на зміну; з ким будемо співробітничати, хто нам може допомогти, хто нас буде чекати; ми поведемо, організуємо, створимо, візьмемо участь; основні ціннісні орієнтири, головні пріоритети, як будемо разом проводити вільний час» [4, 224].

Отже, у випадку такого варіанту гри у майбутніх соціальних педагогів формуються вміння: аналізувати, переконувати, емоційно ідентифікувати себе з іншим, керувати власним емоційним станом, самопрезентації та ін.

Другий варіант ділової гри на вищезазначеному практичному занятті такий – «у перспективі розвитку дитячого об'єднання, учасники повинні відповісти на такі питання: чим за минулий рік наше об'єднання може пишатися; що нашому об'єднанню не вдалося здійснити; що б ми хотіли дізнатися, чому навчитися, які свої здібності розвивати; які цікаві справи об'єднання допоможуть дитині подорослішати; чим наше об'єднання може бути корисним, іншим об'єднанням» [4, 225].

Майбутнім соціальним педагогам пропонується на основі вивчення літератури розповісти про програми дитячих організацій, зокрема «ДІМСІ» – «Дитячих і Молодіжних Соціальних Ініціатив». О. Паскаль пропонує студентам розкрити «інноваційний підхід до розуміння сутності дитячого руху, можливість самопізнання дитини, підлітка в об'єднанні однолітків» [4, 225].

Якщо використовувати другий варіант гри, у майбутніх соціальних педагогів формуються вміння: вести бесіду, виявляти доброзичливість та прихильність, правильно будувати речення, доводити та ін.

Останнім завданням на цьому практичному занятті є розробка власної соціально-педагогічної програми роботи дитячих і молодіжних організацій, об'єднань [4, 225].

Таким чином, можна стверджувати, що практичні заняття з дисципліни «Технології соціально-педагогічної діяльності» ефективно проводити у формі ділової гри, яка сприяє формуванню вмінь і навичок професійно орієнтованого спілкування майбутніх соціальних педагогів.

Треба зазначити, що досить ефективно проводити практичні заняття у формі «круглого столу». Наприклад, О. Паскаль пропонує використо-

увати цей метод при вивченні теми «Специфіка реалізації соціально-педагогічної роботи в екстремальних умовах».

Учені доходять висновку, що «круглий стіл» – це метод проведення заняття зі слухачами які, як правило, мають досвід роботи, практичної діяльності з питання, що обговорюється. На «круглому столі» слухачі можуть і повинні спробувати обґрунтовано поставити питання за темою обговорення, серйозно аргументувати підходи до їхнього розв'язання, а також повідомити про вдалий і невдалий досвід. «Круглий стіл» – це свого роду нарада з обміну досвідом і обговорення практичного досвіду, досягнень і помилок. У такий спосіб слухачі освоюють зміст теми, її ключові проблеми [6].

Л. Олійник зазначає, що особливістю «круглого столу» є надання слухачам можливості виявити свою активність, розроблення не тільки системи питань, а й контрольних питань для поглибленого розкриття змісту теми, ознайомлення з літературою, використання різноманітних джерел інформації, а також вільний обмін думками. Під час підбиття підсумків дискусії науково-педагогічному працівникові необхідно узагальнити колективну думку і визначити основні напрями самостійної роботи слухачів над проблемою, що аналізується [3, 54].

За темою вказаного вище «круглого столу» студентам треба підготуватися до теоретичних питань теми та підготувати доповіді з питань, визначених для виступу.

Проведення такого «круглого столу» передбачає обговорення проблеми соціально-педагогічної реабілітації дитини, що перебувала в екстремальних умовах.

О. Паскаль пропонує майбутнім соціальним педагогам виконати декілька завдань під час проведення «круглого столу».

Перше завдання полягає у тому, що студентам пропонується проаналізувати специфіку виявів поведінки дитини, що перебувала в екстремальних умовах; екстремальні умови.

Наступне завдання О. Паскаль рекомендує таке: «визначите в процесі обговорення зміст соціально-психолого-педагогічної реабілітації дитини у зв'язку з формою вияву екстремальних умов; етапи соціально-психолого-педагогічної реабілітації дитини» [4, 235].

Останнім завданням на цьому занятті, за О. Паскаль, є розробка програми соціально-педагогічної допомоги дитині, що перебуває в екстремальних умовах, та створення моделі соціально-психолого-педагогічної корекції та соціальної терапії дитини з урахуванням екстремальних умов існування [4, 235].

Варто відзначити, що в результаті у майбутніх соціальних педагогів формуються такі вміння: говорити, слухати, вести бесіду, формулювати

цілі і завдання професійно орієнтованого спілкування, ставити запитання і професійно на них відповідати, аргументувати, доводити та ін.

Висновки. Таким чином, під час опанування дисципліни «Технології соціально-педагогічної діяльності» у майбутніх соціальних педагогів формуються вміння і навички професійно орієнтованого спілкування. Також слід відзначити, що підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі базується на використанні інноваційних підходів до фахової підготовки, що сприяє формуванню вмінь і навичок професійно орієнтованого спілкування і професійному вдосконаленню фахівців соціальної сфери. Можна відзначити, що ефективно під час фахової підготовки застосовувати інтерактивні методи навчання, а саме: ділову гру та «круглий стіл». У результаті використання названих інтерактивних методів у майбутніх соціальних педагогів формуються такі уміння і навички професійно орієнтованого спілкування: слухати, надавати зворотний зв'язок, аналізувати, переконувати, генерувати ідеї та формулювати їх, правильної побудови речень, бути конкретним у висловлюваннях, говорити, володіти голосом, вести бесіду, емоційно ідентифікувати себе з іншим, керувати власним емоційним станом, самопрезентації, формулювати цілі і завдання професійно орієнтованого спілкування, ставити запитання і професійно на них відповідати, аргументувати, доводити та ін.

Література

1. Інтерактивні технології: теорія та методика : посібник / [уклад. : О.І. По-метун, Н.С. Побірченко, Г.І. Коберник, О.А. Комар, Т.А. Торчинська]. – Умань – Київ. – 2008. – 95 с.
2. Ковальчук Г.Д. Інтерактивні форми навчання у системі професійного розвитку бібліотечних працівників: методика та рекомендації з використання / Г.Д. Ковальчук ; Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г. Короленка ; уклад. Г.Д. Ковальчук. – Х., 2012. – 38 с.
3. Олійник Л.В. Активні методи навчання та їхня роль у психолого-педагогічній підготовці майбутніх магістрів військово-соціального управління / Л.В. Олійник // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 4. – С. 51 – 57.
4. Паскаль О.В. Технології соціально-педагогічної діяльності : навчальний посібник / О.В. Паскаль. – Х. : Бурун книга, 2011. – 288 с.
5. Сергеева О.Н. Дидактическая игра как средство обучения будущих учителей иностранному языку: исходные регулятивы / О.Н. Сергеева // Развитие личности в образовательных системах южно-российского региона : тез. докл. IX Годич. собр. Южного отд-ния РАО XXI регион. психол.-пед. чтений Юга России. – Ростов н/Д. : Изд-во РГПУ, 2002. – Ч. II. – 206 с.
6. Христос С.М. Інтерактивні методи навчання [Електронний ресурс] / С.М. Христос // Е-сайт навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Миколаївської області. – Режим доступу до статті :

<https://sites.google.com/site/nmcmk/naukova-dialnist/interaktivni-metodi-navcanna>. – Назва з екрану.

References

1. Interactive Technology: theory and methods / [O.I. Pometun, N.S. Pobirchenko, G.I. Kobernik, O.A. Komar, T.A. Torchynska], Uman – Kyiv, 2008, 95 p. [in Ukrainian]
2. Kovalchuk G.D. Interactive forms of education in the system of professional development of library workers: methods and recommendations for use (Kharkiv State Scientific Library), H., 2012, 38 p. [in Ukrainian]
3. Oliynyk L.V. Active teaching methods and their role in psycho-pedagogical training of future masters of military social administration (Theory and practice of social systems), 2013, № 4, pp. 51 – 57. [in Ukrainian]
4. Pascal O.V. Technology of social and pedagogical activities : study guide (book Burun), Kharkiv, 2011, 288 p. [in Ukrainian]
5. Sergeeva O.N. Didactic game as means of training future teachers of a foreign language: the original regulatives (Personality development in the educational systems of the South Russian region : Abstracts of IX Annual Meeting of the South Branch RAO XXI region psychological and pedagogical readings in southern Russia), Rostov n/D. Univ RGPU, 2002, Charles II, 206 p. [in Russia]
6. Christos S.M. Interactive teaching methods [Electronic resource] / S.M. Christos // E-site training-methodical center of civil protection and life safety Mykolaiv region. – Access to the article : <https://sites.google.com/site/nmcmk/naukova-dialnist/interaktivni-metodi-navcanna>.

Савченко Татьяна. Владение курсом «Технологии социально-педагогической деятельности» как условие формирования у будущих социальных педагогов умений и навыков профессионально ориентированного общения. В статье освещена проблема подготовки будущих социальных педагогов при формировании умений и навыков профессионально ориентированного общения. Акцентируется внимание на использовании интерактивных методов обучения при формировании умений и навыков профессионально ориентированного общения у будущих социальных педагогов. Определено значение деловой игры и «круглого стола» как интерактивных методов обучения в процессе формирования умений и навыков профессионально ориентированного общения.

Ключевые слова: будущий социальный педагог, умения и навыки, профессионально ориентированное общение, профессиональная подготовка, интерактивные методы обучения.

Savchenko Tatiana. Studying the course «Technology of social and pedagogical activities» as a condition for formation of social teachers' skills in professionally targeted communication. The article deals with the problem of training of social teachers in the formation of skills professionally

oriented communication. The attention is focused on the use of interactive teaching methods during the formation of social teachers' skills in professionally targeted communication. The significance of the business game, and the round table as the interactive teaching methods in the process of formation of skills in professionally targeted communication is defined.

Key words: future social teachers, skills and abilities, professionally targeted communication, professional training, interactive training methods.

Одержано 05.02.2016